

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ»
ДЛЯ БАКАЛАВРІВ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ
ВСІХ ФОРМ НАВЧАННЯ

2024

Методичні рекомендації для семінарських занять з курсу «Філософія» для бакалаврів Електротехнічного факультету всіх форм навчання // Укл. І.М. Бондаревич, – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. – 30 с.

Рекомендації містять питання для роздумів, завдання з роботи з цитатами та контрольні питання з кожної теми курсу «Філософія».

Укладач: І.М. Бондаревич, доцент, канд. філос. н.

Рецензент: О.В.Бондаренко, професор, д. філос. н.

Відповідальний за випуск: Г.О. Арсентьєва доц., канд. філос. н.

Затверджено
на засіданні кафедри філософії
Протокол № 5 від 26 березня 2024 р.

Рекомендовано
до видання НМК
Гуманітарного факультету
Протокол № 4 від 23.травня 2024 р.

Рекомендовано
до видання НМК
Електротехнічного факультету
Протокол № 6 від 20 червня 2024 р.

ЗМІСТ

1 Мета та завдання навчальної дисципліни «Філософія».....	4
2 Зміст дисципліни «Філософія» за темами.....	6
3 Плани семінарських занять з дисципліни «Філософія»	7
4 Перелік питань до підготовки до заліку з дисципліни «Філософія».....	9
5 Тести для самоконтролю знань.....	11
6 Основні категорії і поняття дисципліни «Філософія».....	15
7 Рекомендовані джерела і література	25
8 Система оцінювання знань студентів з дисципліни «Філософія»....	28

1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ»

Дисципліна «Філософія» формує фундамент для розвитку професійних компетенцій бакалаврів Електротехнічного факультету. Метою дисципліни «Філософія» є формування філософської культури мислення, засвоєння студентами базових теоретичних знань та практичних навичок застосування філософської методології при розв'язанні завдань в процесі виробничої, індивідуальної й суспільної життєдіяльності. *Завданням* дисципліни «Філософія» є:

- ознайомлення з етапами історичного процесу формування культури мислення;
- вивчення методологічних прийомів логічного пізнання;
- вдосконалення навичок абстрактного мислення;
- вдосконалення вміння аргументування власної думки;
- опанування засад критичного мислення
- опанування основних етапів розвитку стародавньої, західноєвропейської і української філософської думки як джерела гуманістичних цінностей.

«Філософія» є однією з дисциплін гуманітарного циклу, який у навчальному плані спеціальності забезпечує громадянську та суспільно-виховну підготовку випускників вищої школи. Роль і призначення курсу полягає у збагаченні студентів знаннями про основні проблеми світової філософії, її поняття, категорії, ідеї, теорії. Викладання означеного курсу має забезпечити засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності та сприяти формуванню світоглядно-методологічної культури мислення; розширити та поглибити пізнавально-орієнтаційні знання студентів, майбутніх спеціалістів, у сучасній соціальній реальності; сформувати творчий підхід до пізнання природних і соціальних явищ.

В результаті вивчення дисципліни «Філософія» будуть сформовані:

а) Загальні компетентності:

K01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

K05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

K06. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

K07. Здатність працювати в команді.

K08. Здатність працювати автономно.

K10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

б) Результати навчання:

ПР10. Знаходити необхідну інформацію в науково-технічній літературі, базах даних та інших джерелах інформації, оцінювати її релевантність та достовірність.

ПР11. Вільно спілкуватися з професійних проблем державною та іноземною мовами усно і письмово, обговорювати результати професійної діяльності з фахівцями та нефахівцями, аргументувати свою позицію з дискусійних питань.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Філософія» студент повинен:

- вміти будувати системний погляд стосовно об'єкту і предмету дослідження;
- володіти засадами критичного мислення;
- знаходити і оцінювати аргументацію в чужих висловлюваннях;
- вміти викладати результати своєї діяльності;
- вміти формувати і висловлювати власні думки;
- вміти давати оцінку судженням;
- вміти будувати діалог;

Дисципліна «Філософія» вивчається на 2 курсі в 3-ому семестрі й завершується заліком. Навчальним планом передбачено:

- лекцій – 14 годин (денне відділення) / 4 годин (заочне відділення);
- семінарських занять – 14 годин (денне відділення) / 2 години (заочне відділення);
- самостійної роботи студента – 62 годин (денне відділення) / 70 годин (заочне відділення);

Загальна кількість – 90 години.

В умовах КМС навчальна дисципліна «Філософія» відповідає 3 заліковим кредитам.

2 ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ» ЗА ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1. Зародження культури мислення в стародавні часи

Тема 1.1 Філософське знання і його значення в формуванні наукової картини світу.

Філософія як фундаментальне знання. Структура і функції філософії. Філософія і еволюція людини. Філософія, міфологія, релігія, наука як культурні проекти людства. Філософія як культура мислення.

Тема 1.2 Становлення абстрактного мислення в світоглядних концепціях Стародавнього Сходу (Індія, Китай)

Світогляд стародавніх індійців: Сансара і карма. Атман Брахман. Напрямки духовних практик: класичні некласичні філософські школи в Стародавній Індії. Синтезуючи інтенції Старокитайської філософії. Дао – шлях речей, порядок і закон світу. Можливості людини на шляху Дао.

Тема 1.3 Формування логічного інструментарію філософії Античності.

Майевтика як пізнавальний прийом. Мистецтво діалогу: софісти, Сократ, Платон, Аристотель. Вправління з протилежностями. Діалектичний синтез.

Змістовий модуль 2. Раціональні і ірраціональні підходи осмислення дійсності в Європейській культурі XIII-XXIст.

Тема 2.1 Формування і розвиток методологічного підґрунтя наукової парадигми в європейській філософії XIII-XVIIIст.

Ірраціоналізм Середньовіччя: філософія буття в Бозі. Антропоцентризм і егоїзм: як протилежні полюси філософії опанування світу. Варіації синтезу Новочасної філософії.

Тема 2.2 Аналітичний ресурс модерної філософії

Принципові положення некласичного і класичного філософствувань.
Гуманістичні цінності: проблема людини в некласичній філософії і
людина постмодерну.

Тема 2.3 Українська філософія в полілозі з Західною і Східною парадигмами філософського знання.

Слов'янське коріння української філософії. Етична проблематика доби Київської Русі. Історія становлення класичної української філософії в розрізі проблеми людини. Вчення Г. Сковороди і П. Юркевича. Світоглядні перспективи: Захід, Схід, Україна.

3 ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ»

Змістовий модуль 1 Філософія як фундаментальне знання. Антропологічні виміри Філософії Сходу.

Семінарське заняття № 1.1

на тему: Філософське знання і його значення в формуванні наукової картини світу. 2 години

Питання для обговорення

1. Філософія і міфологія.
2. Філософія і релігія в сучасному світовідчутті.
3. Взаємозв'язок філософії і природознавства.
4. Філософська культура мислення.

Семінарське заняття № 1.2

на тему: Становлення абстрактного мислення в світоглядних концепціях Стародавнього Сходу (Індія, Китай)

3 години

Питання для обговорення

1. Розуміння природи в індійській філософській традиції.
2. Абстрактне мислення в філософії буддизму.
3. У-вей – як абстракція філософії даосизму.

Семінарське заняття № 1.3

на тему: Формування логічного інструментарію філософії Античності.
2 години

Питання для обговорення

1. Логіка причинності в Античній філософії.
2. Філософія як мислення про саме мислення.
3. Діалогоічність і протилежності як інтелектуальні феномени
4. Становлення діалектики.

Семінарське заняття № 2.1

на тему: 4 Формування і розвиток методологічного підґрунтя наукової парадигми в європейській філософії XIII-XVIIIст. 2 години

Питання для обговорення

1. Евристичність томізму: філософські погляди Ф.Аквінського.
2. Діалектика суб'єкта і об'єкта в науковій парадигмі Нового часу.
3. Раціональне і ірраціональне: Бог в філософії Нового часу.
4. Діалектика як вчення про розвиток.

Змістовий модуль 2. Раціональні і ірраціональні підходи осмислення дійсності в Європейській культурі XIII-XXIст.

Семінарське заняття № 2.2

на тему: Аналітичний ресурс модерної філософії
3 години

Питання для обговорення

1. Межі пізнавальних можливостей людини: від І.Канта до Г.Гегеля.
2. Діалектика Г. Гегеля і К.Маркса.
3. Сенсуалізм і раціоналізм: нова гра в протилежності.
4. Аналітична філософія: захист реалізму і плюралізму.

Семінарське заняття № 2.3

на тему: Українська філософія в полілозі з Західною і Східною парадигмами філософського знання.

2 години

Питання для обговорення

1. Філософський дискурс в Україні IX-XVIIст.
2. «Філософія серця»: Г Сковорода і П.Юркевич.
3. Феномен радянської філософії».
4. Світоглядні орієнтири: Схід, Захід, Україна.

4 ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ»

1. Окресліть коло філософських проблем
2. Що становить предмет філософії?
3. Сформулюйте особливості філософського світогляду.
4. Структура філософського знання.
5. Наведіть приклади наявності міфологічного, релігійного і філософського у світогляді сучасної людини.
6. Наведіть особливості філософії Стародавнього Сходу (Індія, Китай).
7. Чим Брахман відрізняється від брахмана?
8. Що таке «Веди»?
9. Філософські основи йоги.
10. Яка ідея у буддизмі відкриває для людини можливість гармонії ще за життя
11. Назвіть основні поняття філософської школи Стародавнього Китаю даосизм.
12. Чому запропонована Конфуцієм модель суспільства була дуже своєчасною?
13. Чим пояснити безліч духовних практик на Сході?
14. Охарактеризуйте світогляд ранньої античності.
15. Що символізувало зоряне небо в античній філософії.
16. Подайте варіації розуміння людиною самої себе в античній філософії.
17. Чи є антагоністичним розуміння матеріального і духовного в античній філософії?

18. В чому полягає сутність стихійної діалектики (філософія Геракліта, Зенона, Сократа й Аристотеля)?
19. Охарактеризуйте філософські погляди Демокріта.
20. Принципові положення агностицизму?
21. Охарактеризуйте світогляд античної класики.
22. Чи погодитися Ви з Сократом, що іронія є формою філософії у її суб'єктивному відношенні до світу.
23. Чому Сократ висміював софістів?
24. Філософські погляди Епікура.
25. Етичне вчення стоїків Стародавньої Греції та Риму.
26. Відношення до соціуму у кініків.
27. Як розуміли буття Демокріт і Платон?
28. В чому полягає логіка наступності між античною і середньовічною філософією?
29. Патристика і схоластика як зміст середньовічної філософії.
30. Постать Ансельма Кентерберійського у філософії середньовіччя
31. Середньовічний реалізм і номіналізм.
32. Що характеризує натурфілософію Відродження: геоцентризм чи геліоцентризм?
33. Охарактеризуйте антропоцентричне мислення.
34. Чим теїзм відрізняється від пантеїзму?
35. Назвіть характерні риси епохи Відродження
36. Як людина пізнає світ згідно з сенсуалізмом?
37. Загальна характеристика філософії Нового часу (XVII ст.): специфіка, коло проблем, напрямки, представники.
38. Емпіризм і раціоналізм. Що спільного, чим схожі ці напрямки філософствування.
39. Назвіть особливості епохи і духу французької просвітництва.
40. Німецька класична філософія: І.Кант, Й.Фіхте, Г.Гегель.
41. Марксизм. Діалектика як вчення про розвиток.
42. Некласична парадигма філософствування другої половини XIX ст.: зміст і характерні особливості (див. Ф.Ніцше, Л.Фейєрбах, К.Маркс).
43. Некласична (модерна) філософія I половини XXст. – феноменологія, герменевтика, прагматизм, екзистенціалізм.
44. Характерні риси української і російської філософій.
45. Сучасні тенденції в українській філософії.
46. Постмодерн: особливості філософствування.

5 ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

5.1 Окресліть коло філософських проблем

- а) питання людини;
- б) питання світу;
- в) питання способів пізнання;
- г) питання економічної доцільності;
- д) інша відповідь.

5.2 Сформулюйте характерні ознаки філософського світогляду:

- а) прогностичність;
- б) раціональність;
- в) науковість;
- г) відкритість;
- д) інша відповідь

5.3 Загальні риси Східного філософування:

- а) метафоричність;
- б) логічність;
- в) символічність;
- г) образність
- д) інша відповідь.

5.4 Нірвана –це основне поняття

- а) вчення даосизму;
- б) епікурейського вчення;
- в) буддизму;
- г) філософської антропології;
- д) інша відповідь

5.5 Назвіть джерела Китайської філософії

- а) «Книга перемін»
- б) «Веди»
- в) «Упаншади»
- г) «Книга Весни і Осені»
- д) інша відповідь

5.6 Основне поняття китайської філософії:

- а) Пуруша;
- б) Сансара
- в) Дао;
- г) Атман
- д) інша відповідь

5.7 Переодизація античної філософії:

- а) рання, класична, еллінізм;
- б) апологетика, патристика, схоластика;
- в) ведичний, післяведичний;
- г) модерний, постмодерний;
- д) інша відповідь.

5.8 Назвіть античних філософів:

- а) Протагор;
- б) Анаксимандр;
- в) Ансельм Кентерберійський
- г) Сократ
- д) інша відповідь

5.9 Хто вперше в античній філософії поставив проблему людини:

- а) Софісти і Сократ;
- б) Софісти;
- в) Сократ;
- г) Аристотель;
- д) інша відповідь

5.10 Представником якого філософського напрямку є Платон?

- а) матеріалізму;
- б) ідеалізму;
- в) номіналізму.
- г) реалізму;
- д) інша відповідь

5.11 Характерні риси Середньовічної філософії

- а) релігійність;

- б) логічність;
- в) символічність;
- г) образність
- д) інша відповідь.

5.12 Період середньовічної філософії –це:

- а) еллінізм;
- б) схоластика;
- в) модерн;
- г) постмодерн;
- д)інша відповідь

5.13 Відомі постаті Середньовіччя:

- а) У. Оккам;
- б) П.Абеляр;
- в) Дж. Локк;
- г) Т. Гоббс;
- д)інша відповідь

5.14 Характерні риси епохи Відродження:

- а) патріотизм;
- б) пацифізм;
- в)антропоцентризм;
- г) індивідуалізм;
- д)інша відповідь

5.15 Головна філософська проблема Нового часу:

- а) пізнавальна;
- б) антропологічна;
- в) онтологічна;
- г) аксіологічна;
- д)інша відповідь

5.16 Ідеї раціоналізму. Р. Декарта - це:

- а) релігійність;
- б) логічність;
- в) символічність;
- г) образність

д) інша відповідь.

5.17 Назвіть основні форми логічного пізнання :

- а) висновок;
- б) математизація;
- в) поняття;
- г) спостереження;
- д) інша відповідь.

5.18 Виберіть діалектичну пару:

- а) сутність-форма;
- б) початок-середина;
- в) частина-частки;
- г) частина-ціле
- д) інша відповідь.

5.19 «Надлюдина» Ф. Ніцше панує над:

- а) світом;
- б) собою;
- в) іншими людьми.
- г) державою;
- д) інша відповідь

5.20 Значення терміну «екзистенція» в некласичному філософствванні це:

- а) сутність;
- б) існування;
- в) буття.
- г) бажання;
- д) інша відповідь

5.21 Характерними рисами некласичної філософії є:

- а) універсум світів;
- б) кордоцентризм;
- в) індивідуалізм;
- г) інтуїтивізм;
- д) інша відповідь

5.22 Постмодерністськими є поняття:

- а) ціле;
- б) конструкція;
- в) мультиверсум;
- г) деконструкція
- д) інша відповідь

5.23 Назвіть представників української філософії:

- а) О.Вишня;
- б) Т.Шевченко;
- в) П.Куліш;
- г) Г.Сковорода;
- д) інша відповідь.

5.24 Характерна ознака української філософії

- а) кордоцентризм;
- б) антропоцентризм;
- в) космізм;
- г) релігійність;
- д)інша відповідь

5.25 Характерними рисами української філософії є:

- а) універсам світів;
- б) кордоцентризм;
- в) індивідуалізм;
- г) інтуїтивізм;
- д)інша відповідь

6 ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ І ПОНЯТТЯ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ»

А

Агностицизм – вчення, що заперечує можливість пізнання сутностей речей і закономірностей їх розвитку.

Антиномія – суперечність між двома твердженнями, кожне з яких є істинним в певній системі.

Антропологія - вчення про людину.

Антропоцентризм – принцип, за яким людина вважається центром Всесвіту і найвищою метою усіх подій.

Апорія – утруднення у розв'язанні проблеми, викликане протиріччям між досвідом спостереження і способами його аналізу.

Артефакт – продукт людської творчості.

Апріорне знання – знання, що не обумовлене досвідом.

Атеїзм – заперечення існування Бога.

Атман – поняття індійської філософії – 1) суб'єктивна духовна сутність кожної людини - розуміється як індивідуальне, відчужене від буття мислення, самосвідомість; 2) духовний початок світу.

Б

Брахма - поняття індійської філософії - об'єктивний принцип буття, записаний в Упанішадах, розуміється як тотожність мислення і буття.

Брахманізм – релігійно-філософська система, яка вибудовується в процесі коментування Вед і представляє собою ідеологію панівної верхівки індо-арійського суспільства – касты брахманів.

Буття – філософська категорія для позначення 1) всього суцього; 2) істинного на відміну від видимого; 3) загального способу існування людини.

В

Веди (III-Птисячоліття д.н.е.) – збірки староіндійської поезії, гімнів, пісень, ритуалів – найстаріша літературна пам'ятка індійської культури.

Верифікація – емпірична перевірка наукових тверджень на істинність.

Г

Гносеологізм – принцип, за яким теоретичне пізнання є найвищим виявом духовності і сенсом людського життя.

Гуманізм – система поглядів, що визначає цінність людини як особистості.

Д

Даосизм – китайська філософська школа, яку заснував Лао-цзи, що пропагувала впорядкованість світу через поняття дао (закон і шлях світу) і де (енергія руху). Призначенням людини вважалося впровадження цих принципів у своєму житті.

Даршани – школи староіндійської філософії.

Деїзм – уявлення про те, що Бог надав перший поштовх світові після чого світ функціонує як високоорганізований механізм.

Дефініція – коротке логічне визначення сутнісних ознак предмету, змісту і меж будь-якого поняття.

Діалектика – 1) мистецтво полеміки; 2) метод пізнання; 3) процес розвитку явищ на основі подолання внутрішніх суперечностей; 4) філософська наука про універсальні закони розвитку природи, суспільства і мислення.

Догматизм – некритичне, позбавлене евристичності мислення за шаблонами.

Дуалізм – принцип пояснення світу, що ґрунтується на двох його першоосновах – душі і матерії (ідеалізмі і матеріалізмі одночасно).

Е

Егоїзм – принцип, що полягає у нехтуванні інтересами інших людей на користь особистих.

Ейдос – це форма речі, її умоглядний образ. На думку Аристотеля, матерія і форма утворюють річ.

Екзистенція – термін, застосований С.К'єркегором для позначення внутрішнього буття людини, її ірраціонального «Я».

Еклектика – 1) механічне поєднання органічно несумісних елементів в єдине; 2) філософський напрям, що ігнорує відмінності різних систем, вчень, шкіл.

Ентелехія – народжуючи потенція, енергія, яка утворює форму речі. На думку Аристотеля, ентелехія є визначальною якістю всезагального.

З

Закони діалектики – 1) закон єдності кількісних та якісних змін (перші обумовлюють другі і передують їм); 2) закон єдності та боротьби протилежностей (пояснює принцип розвитку); 3) закон заперечення заперечення (характеризує напрям розвитку).

І

Імператив – вимога, наказ, закон.

Індивідуалізм – принцип, за яким особливості окремого індивіду вимагають поваги.

Інтенція – термін схоластичної філософії для позначення наміру, мети, спрямованості свідомості на якийсь предмет.

Індуїзм - релігійно-філософська система, що склалась в Індії на початку нашої ери на основі злиття місцевих культів і традицій в філософських школах ортодоксального напрямку (санх'я, йога, ньяя, вайшешика, веданта, міманса).

Ірраціоналізм – принцип пізнання, що протиставляє логічному пізнанню інтуїцію, віру, відчуття.

К

Карма – поняття індійської філософії - закон віддяки, що регулює механізм Сансари.

Категорія - універсальна форма мислення і свідомості, що відображає загальні властивості, взаємозв'язки, закономірності явища чи процесу.

Конфуціанство - китайська філософська школа, яку заснував Кун Фу-цзи (V-IVст. до н. е.). В основу вчення конфуціанство покладені принципи світобудови (природність), що мають бути використані як засади впорядкування суспільного життя.

Контекст - форма позатекстових смислових відношень, що утворюються в процесі людської діяльності.

Л

Логос – термін давньогрецької і початку середньовічної філософії, який мав декілька значень: «Вогонь», «Слово», «Смисл», «Основа», «Бог», «Розум».

М

Майєвтика – метод ведення дискусії, за допомогою якого вміло поставлені запитання наворачтають людину до істини. Метод маєвтики запропоновано Сократом (Vст. до н. е.).

Медитація – розумова дія приведення стану психіки до глибокого зосередження

Метод – спосіб дослідження, зумовлений особливостями об'єкту.

Метафізика – 1) філософські вчення про надчуттєві і позадосвідні начала буття; 2) спосіб мислення, що не визнає внутрішніх суперечностей як джерела саморуху.

Механіцизм – принцип за яким всі різноманітні форми розвитку світу зведені до механістичного руху. Світ, облаштований раціонально, дуже схожий на механізм, а людина – на машину (Ламетрі, Гольбах, Дідро)

Модус – властивість предмету, що притаманна йому лише в деяких станах.

Мокша - поняття індійської філософії – життєва мета людини, яка, розуміючи плинність життя, спрямовує свої зусилля на пізнання своєї тотожності з Брахманом, на злиття з ним, що зупиняє коло Сансари.

Монада – найпростіша неподільна духовна єдність, першопочаток (Г.Лейбніц).

Монізм – принцип пояснення світу як прояву єдиного начала – матерії або духу.

Н

Натурфілософія – система умоглядних уявлень про природу (рання Античність, епоха Відродження).

Несвідоме – рівень психічного відображення дійсності, який характеризується відсутністю свідомого контролю й регулювання.

Нігілізм – заперечення загальноприйнятих цінностей, ідеалів, традицій, норм.

Ноумен – те, що досягається розумом, на протипагу даному у відчуттях (феномен).

Нус – поняття античної філософії, що означає узагальнення всіх актів свідомості й мислення, смислових, розумових і мисленевих закономірностей, яким підпорядковані космос і людина.

О

Образ – форма і продукт ідеального відображення об'єктивної дійсності суб'єктом.

Онтологія – вчення про основи всього суцього (буття, субстанцію, простір і час тощо)

П

Панлогізм – вчення, що ототожнює закони логіки і закономірності світу.

Парадигма – система теоретичних, методологічних та аксіологічних установлень, що сприймаються в якості зразка вирішення наукових задач, які розділяються всіма членами наукової спільноти.

Поняття - раціональна форма пізнання, що відбиває сутність предметів, речей, явищ.

Пантеїзм – вчення, за яким Бог є безособовим началом, розлитим по всій природі, тотожним з нею.

Персоналізм – течія сучасної західної філософії, що розглядає особу як первинну реальність і найвищу духовну цінність.

Перцепція - чуттєве сприйняття предметів; аперцепція пізнавальна діяльність пов'язана із самосвідомістю.

Політеїзм – поклоніння багатьом богам (напр. язичництво).

Прагматизм – вчення західної філософії, за яким цінність знань визначається практичними наслідками дій, що на них ґрунтуються.

Принцип – те, що складає основи (напр. теорії, науки).

Провіденціалізм – принцип, за яким суспільні події є проявом волі Бога.

Р

Редукція – логіко-методологічний прийом дослідження, який полягає у спрощенні - зведенні одного явища до іншого, одного завдання чи проблеми до іншої.

Реалізм – 1) назва природознавчих матеріалістичних вчень; 2) сукупність вчень в західній філософії початку ХХ століття.

Розвиток – поняття, що надає відповідь на запитання: що є сутністю руху, що визначає спосіб здійснення руху, що надає йому сенс. Спрямованість буття сприймається неминучою, визнаваною і бажаною. Розвиток характеризується як зміни незворотні, здатні набувати більшого масштабу, внаслідок чого виникають нові властивості та якості, що висуваються на перший план.

Розгоргання - формоутворення, розкриття, виявлення частин чогось, які за результатом цього процесу здобувають визначену самостійність і краще вирізняються одне від одного.

Рефлексія – діяльність самопізнання, що дає змогу людині дослідити свій духовний світ.

С

Сансара – поняття індійської філософії - закон людського існування, за яким тільки у духовному зростанні людина має можливість здолати безкінечне коло перероджень на Землі і рушити на нові щаблі існування духу.

Сайєнтизм - світоглядна позиція, в основі якої лежить уявлення про наукове знання як про найвищу культурну цінність і достатню умову орієнтації людини у світі.

Секуляризація – звільнення всіх сфер життєдіяльності людини від впливу церкви.

Симулякр – поняття постмодернізму, яке використовується для позначення творчого монтажу реальності, що здійснюється людиною.

Синергетика – науковий напрям, що досліджує процеси самоорганізації систем різного класу.

Скептицизм – філософське вчення, що піддає сумніву можливість достовірного пізнання світу.

Соціоцентризм – принцип, за яким суспільство розуміється як рушійна сила історії.

Становлення - певна складова процесу розвитку. Суть становлення полягає в поступовому русі, що єднає буття і небуття. Становлення є сутністю саморозвитку. Становлення можна розглядати як певний результат саморуху матерії, що являє собою процес виникнення принципово нових, безпосередньо не впливаючих з «вихідних матеріалів» об'єктів, явищ, процесів.

Суб'єкт – носій певного роду діяльності.

Т

Теїзм – віра в існування Бога.

Телеологія – вчення, за яким розвиток природи і суспільства має наперед визначену мету.

Теологія – вчення про Бога, побудоване на основі логіко-схоластичних тлумачень Святого письма.

Тотальність – повнота, всезагальність, всеосяжність.

Тотожність – збіг властивостей декількох предметів, що дає можливість вважати їх одним й тим самим.

Трансцендентний – такий, що відбиває сутність речей, предметів, явищ.

Трансценденція – спосіб пізнання, що здійснюється як вихід за межі феномену, поринання в його сутність.

У

Універсалії – термін для позначення *загальних* понять (напр. столи) на відміну від одиничних (напр. конкретний стіл).

Універсум – позначення об'єктивного світу як саморухомої цілісності, кожна частка якого (знана, незнана й можлива) є ланкою в нескінченному розвитку матерії.

Утопія соціальна – науково необґрунтований проект ідеального суспільного устрою.

Упанішади (I тис. д. н. е.) – біля 200 текстів стародавньої індійської літератури, в яких узагальнено подробиці розвитку ведичної літератури, тлумачиться відношення між священними текстами,

подано картину світосприйняття і розмисли над проблемою людського існування.

Ф

Фаталізм – визнання долі, наперед визначеного ходу подій.

Феномен – явище, що досягається в єдності з його суттю за допомогою інтуїції.

Ц

Цинізм – вчення кініків доби еллінізму, згідно якого культурні, духовні і особливо моральні цінності суспільства виглядають сумнівні.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Бондаревич І.М. Філософія: діалог мислителів, епох, цивілізацій. – Запоріжжя, ЗНТУ -2012. – 252 с.
2. Бондаревич, І. М. Філософія: навчальний посібник / І. М. Бондаревич. Київ: Алерта, 2013. 240 с.
3. Бичко, А.К., Бичко, І.В., Табачковський, В.Г. Філософія як історія філософії: підручник/ за аг. Ред. Ярошовця В.І. – К.: Центр учбової літератури, 2010. 648 с.
4. Булатов, М. О. Філософський словник. – Київ .: Стилос, 2009. 575 с.
5. Буслинський В.А. Основи філософських знань. Підручн. / В.А. Буслинський, П.І. Скрипка. Львів: Новий Світ, 2010. 352 с.
6. Захара І.С. Українська філософія: навч. пос. / Ігор Захара Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2014. 354 с.
7. Козьмук Я. Філософія: навч. посіб. / Я. Козьмук, О. Задубрівська. – Чернівці: Рута, 2012. 139 с.
8. Пазенок В.С. Філософія. навч. пос. / В.С. Пазенок. . Київ.: Академвидав, 2008. 280 с.

9. Петрушенко В.Л. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції/В.Л. Петрушенко. Львів: Новий Світ, 2011. 456 с.
10. Рижак Л. Філософія: підручник / Людмила Рижак. – Львів:ЛНУ ім. І.Франка, 2013. 650 с.
11. Синиця А. Аналітична філософія: монографія / Андрій Синиця. – Львів : ЛДУФК, 2013. – 303 с.
12. Філософія як історія філософії: А.К Бичко, І.В. Бичко, В.Г. Табачковський, , / за Ред. В.І. Ярошовця Київ.: Центр учбової літератури, 2010. 648 с.
13. Філософія: Підручн. / О.Л. Воронюк. – 3-є вид., переробл. та допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. 216 с.

Додаткова

1. Діденко, В. Ф. Філософія: ескізи для самопідготовки : Навчальний посібник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006. 208 с.
2. Кримський, С. Б. Запити філософських смислів. Київ: ПАРАПАН, 2003. 240 с.
3. Крымский, С. Б. Философия как путь человечности и надежды. Киев: Курс, 2000. 308 с.
4. Свідзинський, А. Синергетична концепція культури. Луцьк: Вежа, 2009. – 696 с.
5. Філософія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л.В. Губерський та ін.; за ред. Л.В. Губерського. – Харків.: Фоліо, 2013. – 509 с.
6. Щерба С.П. Філософія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С.П. Щерба, О.А. Заглада; за ред. д-ра філос. наук, проф. С.П. Щерби. – Житомир: Полісся, 2012. - 547 с.
7. Вовк В.М., Петрова Г.М., Черней В.В. Історія філософії: опорний конспект: Київ.: Атіка, 2012. – 275 с.
8. Головащенко І.О. Філософія: навч. посіб. / І.О. Головащенко. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 200 с.
9. Губар О.М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: навч. посібник. Київ: Центр учбов. л-ри, 2012 – 416 с.

Інформаційні ресурси

1. Волинка, Г. Читанка з філософії : У 6 кн. Кн. 1. Філософія стародавнього світу. – К.: Довіра, 1993. – 207 с. Режим доступу: http://terepishchyi.com/volinkag_i_gol_red_chitanka_z_filosofi_u_6_kniga_h_kniga_1_f.pdf
2. Волинка, Г. Читанка з історії філософії : У 6 кн. Кн. 6. Зарубіжна філософія ХХ ст.. К.: Довіра, 1993. . 239 с.// Режим доступу: http://terepishchyi.com/volinka_g_i_gol_red_chitanka_z_filosofi_u_6_knigah_kniga_6_z.pdf
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання. Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
4. . Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаніка. Режим доступу: <http://www.library.lviv.ua/>
5. . Національна історична бібліотека України : Режим доступу: <http://www.dibu.kiev.ua/>
6. . Національна парламентська бібліотека України. Режим доступу: <http://www.nplu.org/>
7. Харківська державна наукова бібліотека України імені В. Короленка. Режим доступу: <http://korolenko.kharkov.com/>
8. . Наукова бібліотека ім.В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Режим доступу: <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>
9. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка. Режим доступу: <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>
10. Причепій, Є.М., Черній, А.М., Чекаль, Л.А. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів.2.вид., випр., доп. К.: Альма матер, 2007. – 592 с. // Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/pdf>
11. .Сайт альманаху «Грані». Режим доступу: <http://www.grani.org.ua/>
12. Электронная библиотека ГУМЕР. Режим доступу: <http://www.gumer.info/>

8 СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ»

На вивчення навчальної дисципліни «Філософія» відводиться 90 години / 3 кредити ECTS.

У відповідності до Положення про кредитно-модульну технологію організації навчального процесу В Національному університеті «Запорізька політехніка», Закону України «Про освіту» та «Про вищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про державний вищий заклад освіти», наказів Міністра освіти України «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України» й ін. – *підсумкова оцінка* є оцінкою, яка визначається шляхом переведу сумарної модульної оцінки, вираженої у 100-бальній шкалі, у традиційну академічну оцінку національної шкали («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», «незадовільно/з повторним курсом» для екзамену і «зараховано» та «не зараховано» для заліків) – за такою шкалою оцінювання академічних успіхів студента:

Контроль знань з дисципліни «Філософія» здійснюється за рейтинговою системою оцінювання. Рейтингова оцінка за результатами вивчення дисципліни «Філософія» визначається як сукупна за темами, що розподілені в змістовних модулях,.

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання використовуються наступні засоби оцінювання:

- поточний контроль реалізується у формі усного опитування, виступів на практичних заняттях, поточного тестування, правильності виконання практичних завдань, у тому числі запланованих на самостійне опрацювання тощо;

- підсумковий контроль у формі заліку.

Підсумкова оцінка із дисципліни, яка виставляється в залікову відомість, є сумою балів за різні види навчальної роботи. Під час контролю враховуються наступні види робіт:

- Робота на практичних заняттях занять - до 54 балів (планом передбачено 6 практичних занять, тому за кожну тему можна отримати від 0 до 9 балів).

- поточний контроль – до 36 балів (здійснюється з 6 тем лекційних занять, тому за кожну тему можна отримати від 0 до 6 балів: 2 бали – знання теоретичних аспектів за темою – визначаються в результаті опитування/тестування; 2 бали – відповіді на запитання практичного характеру у відповідності до змісту теми; 2 бали – участь в обговореннях, дискусіях);

- наукова діяльність (участь у студентській науковій роботі, участь у конференціях) – до 10 балів.

Оцінка на заліку виставляється у відповідності до існуючих шкал оцінювання: зараховано (більше і дорівнює 60 б.) і незараховано (менше 60 балів).

Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання засоби оцінювання: виконання завдань на платформі дистанційного навчання moodle, підсумковий контроль у формі заліку.

Оцінка на заліку виставляється у відповідності до існуючих шкал оцінювання

Політика дедлайнів. Здобувач вищої освіти зобов'язаний дотримуватись крайніх термінів (дата для аудиторних видів робіт або час в системі дистанційного навчання Moodle), до яких має бути виконано певне завдання. За наявності поважних причин (відповідно до інформації, яку надано деканатом) здобувач вищої освіти має право на складання індивідуального графіку вивчення окремих тем дисципліни. Політика академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю, досягнення результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використання достовірної інформації з офіційних джерел при виконанні проектних завдань.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену курсового проекту (роботи) практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни